

סימן כב

דין משמוש בירושת הבעל וירושת

בן את אמו

ברך קוד: מה חשב את צעלה אין הצעל יורש את אשתו בקבר אף חשב את צנה אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב והקשו החוס' אמאי פשיטא לי' בצעל טפי מדבן וכו' ואומר ר"י דכ"ע דאין אדם יורש בקבר להנחיל לקרובים אלא ע"י משמוש נפקא לי' לקמן מובן אין לו דחינו הנהו דירשי מחמת קורבה אבל צעל דלא ירית מחמת קורבה לא חשכח משמוש וקשה לרשב"א דא"כ אמאי אינטיק קרא לעיל דאין הצעל יורש אשתו צראוי וכו' תיפוק לי' משום דלא חשכח משמוש בירושת הצאה מחמת שארות.

ועוד יש לדקדק על הר"י צמה דמדמי הגמ' ירושת בן את אמו לירושת צעל את אשתו לענין ירושה בקבר, ולריכין להבין צאחה ענין הם דומין להדדי. ועוד דלכאורה בכל אחד טעם מיוחד דצעל את אשתו הטעם משום דלא ילפינן צזה בכלל דין משמוש ובבן את אמו אין הטעם אלא משום דחינו יורשה בקבר להנחיל לאחיו מן האב אבל לא אימעות מכל דין משמוש.

ונראה לצאר דלשיטת ר"י נמי איצטרא דחד טעמא הוא לתרוויכוו אלא דצעל פשיטא לי' הכ' סבא ובבן את אמו מספקא לי' וחידש התנא דבן את אמו כצעל את אשתו דמי וכמו שנבאר.

א) בתחילה אצאר דין ירושת הצעל את אשתו. צהא דמצואר דף קיג. שאין יצבעל יורש את אשתו צראוי הקשה הקובץ שיעורים מהגאון ר"א וואסערמאן ז"ל סי' של"א על שי' הריטב"א צחי' פרק נושאין על האנוסה דכל שיש יורש מוקדם אין למאחר דין יורש כלל ואפילו צנכסים שאין המוקדם יכול לצכות צהם א"כ גם הבן צמקום צעל איננו יורש כלל וא"כ אף צראוי כגון מלוה שאין הצעל צוכה צהם מ"מ גם הבן לא יצכה מפני שאיננו יורש וצדאי' לדבריו היא מחוס' יצמות דף סז שהקשו דעוצר אעפ"י שאין לו זכ"י מ"מ מסתמא מעשה ידיהם של העצדים עד שיוולד הוא לעוצר ולא לבני

י"ל שהרשב"א ס"ל כהריטב"א ציצמות שם שהמאחר לא מיקרי יורש כלל וא"כ אינו יכול לדחותה מירושת אבי אמה אס היא יורשת צנכסי אמה. ונ"ע צזה

משפחה ואיך אוכל צצול המשפחה ונראה כונתם דס"ל כהריטב"א וא"כ אס העוצר יש עליו דין יורש אין הבני משפחה יורשים ואעפ"י שגם העוצר אין לו זכ"י צנכסים. וע"ז הוא דהציאו ראי' דמסתמא יעול כשיוולד גם את מעשה ידיהם דלמפרע והיינו שדין ירושה צהפלא יש לו רק הצצרה א"א לו שתהי' לו זכ"י וא"כ גם מתחלה א"א להם לבני משפחה להיות יורשים לצכות צהנכסים ואפילו לאותו הזמן וכמדומה שגם צקובץ הערות סי' מ' פירש כן ואינו תחת ידי אצל יש לחלק דהתם צהפלא מיהו חית לי' דין ירושה להעוצר וצעל צראוי אפילו צהפלא אין לו דין ירושה אלא שהוא יש עליו דין יורש.

(ונראה דלשיטת הר"ש שפיר מתורלת קושית החוס' שם דכיון דגם המאחר יש עליו דין יורש א"כ י"ל שאין הקדימה אלא צצכות הנכסים ועוצר שאין לו זכ"י ל"ש צו קדימה ומ"מ י"ל דאח"כ יוציא המע"י כיון שעתה הוא מוקדם וגם מתחילה הי' עליו שם יורש ועיין צצ"צ דף קמז צגר שמת וכו').

ונראה ליישב קושית הקובץ שיעורים דצירושת הצעל מצאחי שחי שיעות צדצר דצקידושין דף יח: צהא דנישואין מוציין מרשות אב פירש"י דילפינן לה מהפרת נדרים וגם מהא דהצעל יורשה ולא האב וצכתוצות דף לע. לא הציא רש"י אלא הא דהפרת נדרים והחוס' הקשו שם דהא ממונא מאיסורא לא ילפינן ומשמע דס"ל דמירושת דהוי ממונא ליכא למילף והסבא פשוטה דמאי ענין ירושה לרשות שכל היורשים לא משום שהמוריש הוא צרשותו הוא יורשו וגם האב קודם שנשאח נמי אפילו כשאנינה צרשותו כגון צוגרת יורש שלה הוא וכשנשאח הצעל הוא היורש ואי"ז שייך לדין רשותו. וי"ל צצצרת רש"י ז"ל שצקידושין דאע"ג שהאב לא משום שהיא צרשותו הוא יורש מ"מ ירושת הצעל לא כשאר ירושות היא אלא מפני שהיא צרשותו דכמו שצכאי צמעשי ידי' וצמליאחה הי"ג צכאי צירושתה. וכמו צתקנת אושא שהצעל מוציא מיד הלוקחות צגופה ולאחר מיתה שאנינה מועילה מכירתה שצחי' דודאי מחמת צכות שיש לו צה שהיא צרשותו הוא הי"ג ס"ל לרש"י גם צדין הירושה שמדאורייתא. וכיון שהיא צרשות הצעל על כרחך שילאח מרשות האב דאי דהאי לאו דהאי.

והנה לפי שיטת רש"י זו ודאי דל"ק קרי' הקובץ שיעורים דלפיו"ז אף כל דין ירושת הצעל אלא דין צכות נכסים וא"כ צראוי שאין לו זכ"י צם אין עליו שום דין יורש צזה. ואפילו לפי שיטת החוס'

קאחינא ואע"ג דמשפחה אס אינה קרוי משפחה
אבל בן הבת כיון דזרעו הוא אינו לריך לדין משפחה
ואדרבא לשיעור צט"ת שהביא בחרע"א סי' קלז
ל"ש מכה אבוב דאבא קאחינא רק בזרעו ולא
ביורשים אחרים.

ג) **ועתה** אחזור לבאר שיעור הר"י. דהר"י סובר
דהא דילפינן דין משמוש מכן אין לו
עין עליו לא דאילעריך אלא לאשמועינן שהבן יורש
בקבר דהנה הדין משמוש מלערך משני דיני ירושות
מהא דהמת יש לו דין ירושה לירוש בקבר ומהא דהחי
יורש מהמת את מה שירש בקבר. ונראה דלזה שהחי
יורש מהמת את מה שירש בקבר אין לריך לזה קרא
ודין משמוש שהרי כל מה שזכר בו המת יורשים אחריו
קרוביו אף בלא דין משמוש וכדאשכחן שמוחר המת
לירשיו והיינו שלהמת יש זכות לזכות צמה שגבו לזכרו
ואת המותר שאינו יכול להשתמש בהם המת לזכרו
יורשים קרוביו. ואם כן מה דאילעריך קרא דמשמוש
אינו אלא להא דהמת יורש בקבר דלפי הסברא
הפשוטה הוה אמינא דל"ש שמת אחד יורש את המת
חברו כדי להנחיל לקרוביו וזהו החידוש דמשמוש.

ו**לפי"ז** מה שכתב הר"י דבצל שאינו מחמת קורבה
ליכא צ"י חידוש דמשמוש היינו דבצל
אין בצל יורש בקבר להנחיל לקרוביו. ומה דמדמי
בגמ' דבן את אמו כצל את אשתו דמי היינו דבן
את אמו נמי ליכא צה דין משמוש דהיינו זה הדין
עלמו שאין הבן יורש את אמו בקבר, שאין להבן
קרבת משפחה להאם.

ו**השתא** מתורגל שפיר קושית הרש"א על הר"י
דהא בן את אמו אעפ"י שאין הבן יורש
את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב מ"מ האם
יורשת את אחיה להנחיל לבניה וכמו שהביאו התוס'
קח. ד"ה ואחין וכו' ממתניתין דבני אחות נוהלין
ולפי דברינו היינו טעמא משום שכיון שהאם יורשת
את אחי מן האב דהוי קרבת משפחה חו לא איכפת
לן צמה דבן את אמו לא אשכחן משמוש וא"כ
בצל את אשתו נמי אע"ג דלא ילפינן צזה דין
משמוש דמשו"ה אין בצל יורש בקבר מ"מ כשהאשה
מתה ראשונה שפיר הוה אמינא שהאשה יורשת את
קרובי מן האב בקבר להנחיל לבעלה אי לאו
דאשמועינן קרא שאין בצל יורש את אשתו צראוי.

נמי ל"ק שהרי ירושת בצל שאני משאר ירושות
דלאו משום קורבה היא אלא משום שארות וכמו
שכתבו התוס' גם צדק קוג. ד"ה מתה וכו' דמשו"ה
ל"ש לחלק בקדימת בצל בן לשאר יורשים. והנה
הפולגתא בין הרא"ש והריעצ"א לא מלינו אלא
בקרוצים שהרא"ש ס"ל דכל קרוב מיקרי יורש
והריעצ"א ס"ל דרק הקרוב הקודם מיקרי יורש ולא
הקרוב המאוחר אבל מה שירוש בצל הלא אינו מפני
שהוא הקרוב הקודם אלא מטעם אחר הוא משום
שארות דילפינן לה מוכיו לבשר אחד כמוש"כ התוס'
שם קוג צזה מודה גם הריעצ"א שאין בצל מפקיע
את השם יורש מהקרוב הקודם ואעפ"י שהצל קודם
לזכות צנכסים.

ב) **ועתה** אבאר דבן את אמו נמי לא דמי לשאר
ירשות דכולהו קרבת משפחה אית להו
וכדכתיב הקרוב אליו ממשפחתו אבל הבן הלא אינו
ממשפחת אמו שהרי הוא מתיחס אחר האב ומשפחת
אם אינה קרוי משפחה וצזה מתורגל קושית התוס'
צדק קי: ד"ה האיש שהקשו ל"ל קרא מיותר שהבן
יורש את אמו. ולפי"ז הא דבבן יורש את אמו אע"ג
דלאו ממשפחה הוא הוא דין ירושה חדש ומשום
דברא כרעא דאמא. וקורבה אחרת היא שאינה
קורבת משפחה ובבן את אביו איתנייהו לתרתי טעמי
שהוא ממשפחתו וגם הוא בנו. ואשכחן דירושת הבן
שהוא כרעא דאבוב אית צה מעליותא מה שאינה
בשאר ירושות כי הנה לשאר מילי מלינו שהבן קם
תחת אביו משא"כ יורשים אחרים כגון לשדה אחוזה
וליעדה ולע"ע ולהקריב קרבות נזירות אביו ולירוש
שרתו ומינויו וכן מהניא הא דברא כרעא דאבוב
לשכר ועונש מן השמים, וגם לענין ירושה מלינו
בתוס' הרא"ש שצטע"מ דף קנט צצ"צ שחידש דמה
שאין אשה גובה כתובתה צראוי אי"ז אלא משאר
יורשים אבל בן בצל כאביו נחשב וכן דקדק בע"ז
צסי' רפג ס"ב צחו"מ מהרמז"ס דירושת המומר
אין נוהגים אלא לבניו וגם צמסור לא חיישין אלא
דילמא הו"ל זרעא מעליא ומשום דברא כרעא
דאבוב ולא ליורשים אחרים עיי"ש צט"ז ולפי"ז נראה
דהא דבבן קודם לאב ולאח אי"ז כשאר הקדמות אלא
דירושא אחרת היא.

ובזה מבואר דלכתוס' צדק קי"א. פשיעא להו
דאבוב דאמא נמי שייך מכה אבוב דאמא